

Маріупольський державний університет

ПРОГРОМАДСЬКИЙ ВЕКТОР УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ У ВИКЛИКАХ СЬОГОДЕННЯ

Збірник матеріалів
Міжнародної науково-практичної
конференції

Київ - 2025

Прогромадський вектор університетської освіти у викликах сьогодення: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 24 квітня 2025 року / за заг. ред. О.А.Голюк. Маріуполь: МДУ, 2025. 401 с.

Редакційна колегія:

Блашкова О.М., кандидат педагогічних наук, в.о. завідувача кафедри практичної психології Маріупольського державного університету

Голюк О.А., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки та освіти Маріупольського державного університету

Грошовенко О.П., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освіти Маріупольського державного університету

Деснова І.С., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри практичної психології Маріупольського державного університету

Задорожна-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки та освіти, декан психолого-педагогічного факультету Маріупольського державного університету

Крутій К.Л., доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти Маріупольського державного університету

Мірошніченко В.М., доктор наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри педагогіки та освіти Маріупольського державного університету

Поповська О.А., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Маріупольського державного університету

Присяжнюк Л.А., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освіти Маріупольського державного університету

Хаджинова І.В., старший викладач кафедри педагогіки та освіти Маріупольського державного університету

Рекомендовано до друку Вченою радою психолого-педагогічного факультету
Маріупольського державного університету
(протокол № 9 від 16 травня 2025 року)

Статті публікуються в авторській редакції

матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 11 квіт. 2019 р. Маріуполь: МДУ, 2019. С. 23–25.

4. Media and Information Literacy. URL: <https://en.unesco.org/themes/media-and-information-literacy> (дата звернення: 20.04.2025).

5. Media Literacy. International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/B0080430767043540> (дата звернення: 20.04.2025).

Деснова І.С.,

к. пед. н., доцент,
доцент кафедри практичної психології,
Маріупольський державний університет

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНІХ ЗАВДАНЬ З ВИХОВАННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сучасні суспільні реалії висувають підвищені вимоги до збереження життя і здоров'я дітей. Дошкільний вік є критичним періодом, коли формуються основи світогляду та поведінкові звички дитини, зокрема – вміння поводитись безпечно. Статистика свідчить, що значна частка нещасних випадків трапляється саме з дітьми дошкільного віку [8], що обумовлює необхідність систематичного навчання їх правил безпеки вдома, на вулиці, в природі, на ігровому майданчику тощо. Так, Базовий компонент дошкільної освіти визначає формування основ безпечної поведінки дитини як одне з ключових завдань дошкільної освіти [1]. У цьому документі наголошується, що дитина має опанувати елементарними знання про власну безпеку і безпечно поводитись в довір'ї, навчитися розпізнавати потенційно небезпечні ситуації та правильно діяти в разі їх виникнення. Окремі аспекти виховання безпечної поведінки дітей дошкільного віку висвітлено в працях Г. Беленької [2], О. Дворник [4], М. Замелюк [6], Н. Коцур [5], К. Крутий [5; 6], О. Поповської [7], Х. Шапаренко [9] та інших. Отже, виховання в дітей дошкільного віку вміння безпечно поводитись є актуальним освітнім завданням, від успішності вирішення якого залежить збереження життя та здоров'я дітей.

Вагома роль у вирішенні цього завдання належить вихователям закладів дошкільної освіти. Під час освітньої діяльності на вихователя покладено відповідальність за охорону життя і здоров'я вихованців та за цілеспрямоване формування в дітей дошкільного віку вміння поводитись безпечно. Проте ефективність виховної діяльності значною мірою залежить від рівня фахової підготовки самого вихователя [3].

Незважаючи на очевидну актуальність питання, аналіз науково-методичних джерел свідчить про недостатню розробленість проблеми підготовки майбутніх вихователів до формування безпечної поведінки дошкільників. В наукових доробках Г. Беленької підкреслюється, що професійна компетентність вихователя є інтегративною характеристикою, яка охоплює сукупність його знань, умінь, практичного досвіду, а також особистісного ставлення до виконання професійних обов'язків [2, с. 58]. Водночас Х. Шапаренко акцентує увагу на важливості

безперервного професійного розвитку вихователя як необхідної умови підвищення якості освітньої взаємодії з дітьми [9, с. 43].

За результатами аналізу освітніх програм підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Дошкільна освіта», аспекти безпечної поведінки дітей дошкільного віку переважно відображено у змісті таких дисциплін: основи охорони праці та безпеки життєдіяльності, дошкільна педагогіка, методика ознайомлення дітей з довкіллям. Проте ключову роль у набутті практичних навичок відіграють дисципліни професійного циклу та педагогічна практика, під час якої здобувачі набувають вміння здійснювати освітню діяльність з дітьми дошкільного віку. Далеко не завжди традиційні форми та методи фахової підготовки майбутніх вихователів сприяють достатньому оволодінню саме практичними вміннями роботи з дітьми. Тому останнім часом увага науковців і викладачів зосереджується на впровадженні інтерактивних технологій, що моделюють реальний педагогічний процес. У контексті фахової підготовки майбутніх вихователів інтерактивні технології дозволяють моделювати умови, наближені до майбутньої професійної діяльності, за створення яких здобувачі можуть практикувати проведення заходів з виховання безпечної поведінки, отримувати зворотний зв'язок від викладача та одногрупників. Пропонуємо до запровадження в практику фахової підготовки інтерактивну технологію «моделювання освітніх ситуацій», що сприятиме успішній реалізації майбутніми вихователями освітніх завдань з виховання безпечної поведінки в дітей дошкільного віку.

Технологія моделювання освітніх ситуацій передбачає створення умов, у яких майбутні вихователі можуть «прожити» реальні педагогічні ситуації в умовах аудиторії. Означена технологія може включати: *моделювання надзвичайних ситуацій* (здобувачі набувають досвіду усунення наявної небезпеки або відпрацювати дії вихователя за настання небезпеки) та *інтерактивні вправи на визначення небезпек* (здобувачам пропонується сценарії, в якому вони мають визначити потенційні загрози, наприклад, знайти небезпечні предмети в аудиторії або застосувати методи та прийоми виховання до дітей, які демонструють потенційно небезпечну поведінку).

Наведемо приклади моделювання декількох освітніх ситуацій в контексті фахової підготовки майбутніх вихователів до реалізації освітніх завдань з виховання безпечної поведінки в дітей дошкільного віку. Так, моделювання освітніх ситуацій дозволяє інтегрувати здобувачам набуті знання та вміння та застосувати в реалізації конкретного освітнього завдання. Наприклад, моделювання освітньої ситуації «Небезпечна знахідка», де здобувачі обговорюють випадок, коли дитина дошкільного віку віднайшла незнайомий предмет (наприклад, підозрілий пакет), моделюють варіанти дій дитини та добирають методи і прийоми, що дозволять найбільш ефективно здійснити за даної ситуації виховний вплив. Технологія моделювання освітніх ситуацій дозволяє майбутнім вихователям зрозуміти логіку дій дитини, спрогнозувати можливі реакції, а відтак краще підготуватися до умов реальної роботи.

Приклад моделювання освітньої ситуації «Розробка заняття з основ безпечної поведінки». Здобувачі об'єднуються в підгрупи, кожна з яких опиняється в уявному закладі дошкільної освіти. Кожна підгрупа здобувачів отримує завдання розробити заняття з виховання безпечної поведінки для різних вікових груп, передбачивши попередню освітню діяльність з дітьми, взаємодію з батьками, заходи з облаштування освітнього простору для закріплення необхідних вмінь. Після складання плану заняття представник з кожної підгрупи презентує роботу та відповідає на запитання представників інших підгруп. Під час виконання означених завдань майбутні вихователі привчаються до колективного вирішення професійних завдань, обмінюються досвідом запровадження методів та прийомів виховання безпечної поведінки в дітей дошкільного віку, набувають вміння креативно підходити до планування майбутньої освітньої діяльності.

Вважаємо, що технологія моделювання освітніх ситуацій є ефективним інструментом підготовки майбутніх вихователів до набуття дітьми дошкільного віку досвіду безпечної поведінки. Її застосування сприяє формуванню у майбутніх вихователів ключових професійних компетентностей, зокрема здатності оперативно реагувати на ризики та інтегрувати знання з безпеки у повсякденну педагогічну практику. Отже, підготовка висококваліфікованих вихователів, здатних реалізовувати освітні завдання з виховання безпечного поведінки в дітей дошкільного віку, є важливою передумовою збереження їхнього життя та здоров'я. Запровадження інтерактивної технології «моделювання освітніх ситуацій» у фахову підготовку майбутніх вихователів дозволяє моделювати професійну діяльність вихователя в умовах, наближених до реальних, що сприяє формуванню у здобувачів необхідних компетентностей і практичних навичок з виховання безпечної поведінки в дітей дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) / Наказ МОН України від 12.01.2021 № 33 «Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція». URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/novij-bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-zabezpechit-pidvishennya-yiyi-yakosti-ta-vidpovidnist-mizhnarodnim-standartam-sergij-shkarlet>
2. Беленька Г. В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання: монографія. Київ: Світич, 2006. 304 с.
3. Деснова І. С. Професійна підготовка вихователів до організації ігрової діяльності дітей дошкільного віку. Basic Concepts of Training Teachers and Psychologists for Professional Activity: scientific and pedagogical internship, January 27 March 9, 2025. Riga, the Republic of Latvia. P. 25-29.
4. Дворнік О. В. Умови формування безпечної поведінки у дітей старшого дошкільного віку. «Сучасне дошкілля: актуальні проблеми, досвід, перспективи розвитку»: матеріали учасників II Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (26 вересня 2014 року) / За заг. ред. проф. О.Л. Кононко. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2014. С. 25-28.
5. Коцур Н. Підготовка вчителя до формування здоров'язбережувальної компетентності дітей. *Інноваційні технології в дошкільній освіті*. 2021. № 4. С. 133-136. <https://doi.org/10.5281/zenodo.4966132>

6. Крутій К., Замелюк М., Деснова І. Усвідомлений ризик в іграх дітей старшого дошкільного віку. *Preschool Education: Global Trends*. 2023. Vol. 4. P.p. 47-74.
7. Крутій К.Л., Деснова І. С., Поповська О.А. Організація ігрової діяльності для формування навичок безпеки в дітей дошкільного віку. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2024. № 97. С. 28-35. <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2024/97/7.pdf>
8. Литвинова Л. О., Донік О. М., Гречишкіна Н. В. Аналіз динаміки дитячого травматизму в Україні Аналіз динаміки дитячого травматизму в Україні. *Сучасні медичні технології*. 2020. № 2. С. 49-53. [https://doi.org/10.34287/MMT.2\(45\).2020.9](https://doi.org/10.34287/MMT.2(45).2020.9)
9. Шапаренко Х. А. Формування професійної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів на засадах акмеологічного підходу: дис. ... к.пед.н.: 13.00.04. Харків, 2008. 233 с.

Дуткевич Т.В.,
к. психол. наук, професор,
професор кафедри психології освіти,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Розвиток лідерської компетентності є важливим завданням як для приватних, так і державних інституцій, які сьогодні швидко змінюються, потребуючи нової якості їхніх лідерів. Лідерство є одним з найдефіцитніших людських ресурсів в умовах докорінних соціально-політичних трансформацій в Україні, що повною мірою відчувається на всіх рівнях суспільства. Однією з важливих компетентностей педагога ХХІ століття, виявом його соціально ціннісної активності є лідерство [41, с. 90], яке визначає відкритість до нового, прийняття інноваційності як основи освітнього процесу. На здатності вчителя бути лідером наголошується у концепції Нової української школи, засади якої передбачають демократизацію міжособистісних стосунків суб'єктів освітнього процесу, посилення чинників самоврядування і самовдосконалення.

Попри певну дискусійність питання про походження лідерства особистості, вчені доводять можливість їх формування практично у всіх людей (О.В.Попова і А.М.Цапко [4], О.Романовський і О.Пономарьов [5] та ін.). Найбільш поширеними технологіями формування лідерської компетентності є професійно-психологічні тренінги, технології майстер-класів (ворк-шопів), проєктів, кейсів і коучингу, рефлексивна технологія «зворотного зв'язку» (В.Р.Міляєва [1], О.М.Лободинська і О.Є.Гриджук [2], О.О.Нестуля, С.І.Нестуля, Н.В. Кононець [3], Л.Савченко [6] та ін.). Будь-яка програма формування лідерської компетентності передбачає низку поступових етапів, а саме: аналіз потреб та актуальної ситуації, сильних і слабких сторін лідерства; оцінка можливостей розвитку лідерства, виокремлення бажаних компетентностей; навчання/формування з оволодіння новими компетентностями лідерства; зворотний зв'язок; наближення та інтеграція, тобто практичне використання нових компетентностей; оцінка результатів.